FONTES

RERUM BOHEMICARUM.

TOM. II.

COSMÆ CHRONICON BOEMORUM CUM CONTINUATORIBUS.

PRAMENY

DĚJIN ČESKÝCH,

VYDÁVANÉ

Z NADÁNÍ PALACKÉHO.

DÍL II.

KOSMŮV LETOPIS ČESKÝ. S POKRAČOVATELI.

VYDAVATEL: Dr. JOS. EMLER. PŘEKLADATEL: V. V. TOMEK.

392458-C.L

V PRAZE 1874.

NÁKLADEM MUSEA KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO.

V KOMISSI KNĚHKUPECTVÍ: Dr. GRÉGR A FERD. DATTEL.

Digitized by Google

habuit eum fratrem, qui ad iniunctum opus se impotem et pigritia hebetem fecit, dicens, esse quasi scelus ariolandi nolle obedientiae succumbere. Hic quamdiu vixit, omnes fratres in bona voluntate complectens consolabatur, in eis pie vivendo, ut pater in filiis, eos ad coelestia regna, sicut aquila provocans, ad volandum pullos suos volitans, provocabat. In quo revera mutatio dextrae excelsi est completa, dum vixit. Tandem ipso maturam iam aetatem subeunte misit deus castigationem languoris in membra eius, prout ipse postularat, quia quem dominus diligit, corripit, unde fatigabatur in visceribus vexatione nimia nocte et die, donec universae carnis viam ingressus est XV Kal. Jan. Rexit autem locum eundem annis XXXVII, mensibus IX, diebus XI.

1116. Eodem anno

Dum [1]) viget Hermannus Pragensi pontificatu,

Est sublimatus Silvester presbyteratu.

1122. Eodem anno III Non. Jan.

Pater eximius et Christi cultor honestus,
Koyatha mortalis subiit ius conditionis.

1123. Eodem anno 12 Kal. Aprilis Silvester divina dictante miseratione coenobialis vitae succensus ardore, exitialibus mundi renuntiavit versutiis, et in monasterio Zazovensi sub regimine bonae memoriae Diethardi[2]) abbatis mutato seculari habitu, totum se penitus divinis mancipavit studiis, post amplexus videlicet lippientis Lyae Rachelis delectatus pulchritudine, et post Marthae laborem Mariae consequi desideraus consolationem. Cuius quanta fuerit diligentia in divinis et ecclesiasticis rebus amplificandis, loco suo dicetur.

1125, XII Kal. Aprilis in festo scilicet sancti Benedicti abbatis, Silvester fecit professionem, et monachus effectus, in divinae religionis exercitio in tantum auctore deo profecit, ut merito cunctis tam honorabilis quam amabilis haberetur. Unde postea factum est, ut tanquam secundus pater in congregatione decaniae sublimaretur honore.

1126. Igitur glorioso duce Sobezlao in solium paternae gloriae cum omnium Boemiae

spůsobile a dřepěl w leniwosti, říkaje, že jest to jako neprawost kauzel, nechtíti poddati se poslušnosti. On, pokud žiw byl, wšecky bratří w dobré wůli pojímaje těšíwal, w nich dobrotiwě žije jako otec w synech, je k nebeským říším powzbauzel, tak jako orel létaje mladé swé powzbuzuje k letu. Na něm se zajisté splnila změna prawice swrchowaného, pokud žiw byl. Potom, když již wešel do wěku zralého, seslal Bůh muka mdloby do audů jeho, jakž byl sám sobě žádal, poněwadž koho Bůh miluje, toho kárá; pročež zemdlíwal we wnitřnostech swých trápením welikým w noci i we dne, až pak nastaupil na cestu weškerého tělesa dne 18 Prosince. Sprawowal jest pak to místo 37 let, 9 měsíců a 11 dní. 1097

1116. Téhož léta 1116

Když jest biskupský úřad sprawowal w Praze Heřman,

Tehdy je Silvester na kněžstwí řádně powýšen.

1122. Téhož léta dne 3 Ledna 1122

Wýtečný otec a sluha Kristůw powždy počestný Kojata podstaupil dluh lidské smrtedlnosti.

1123. Téhož léta dne 21 Března Silvester 1123 z uložení božského milosrdenstwí, zahořew tauhau žiwota klášterského, odřekl se záhubných wrtkawostí swětských, a w klášteře Sázawském pod wládau dobré paměti Dětharta opata proměniw swětský oděw, docela se oddal wěcem božským, totiž po objímání s uplakanau Lyau těše se z krásy Racheliny, a po práci Martině žádostiw jsa dosáhnauti utěšení Mariina. Jaká pak jest byla pilnost jeho w powznášení wěcí božských a církewních, na swém místě powí se.

1125 dne 21 Března, to jest we swátek 1125 swatého Benedikta opat Sylvester učinil jest přiznání, a staw se mnichem, w konání řehole božské tak welice s pomocí Boží prospěl, že právem ode wšech pokládán byl za hodného cti a lásky. Pročež potom stalo se, že co druhý otec we sboru powýšen jest k důstojnosti děkanské.

Léta od narození páně 1126. Tedy když jest 1126 byl slawné kníže Soběslaw powýšen na stolec

[1]) Tyto dwa werše pokračowatelem Sázawským položeny jsau místo dwau wersů, w nichž Kosmas zmínku činí o smrti swé manželky. Srownej Kosmův let. III, 43; Prameny II, 179. — [2]) Dethardi 4a.

Digitized by Google

1126 principum exultatione sublimato, fit ingens omnium laetitia, eo quod boni ducis principia superna, sicut cernere erat, comitabatur gratia, et quod eo anno, quod difficile credi potuit, inter ipsum ducem et Ottonem nulla fuit facta sanguinis effusio [1]). Sed proh dolor! urgente vesania antiqui hostis discordiam et intestina bella ubique seminantis, gaudia nostra contrarius excepit successus. Succedente enim anno dux praetitulatus Otto ultra modum anxiatus, quia spei suae voto fuerat frustratus, optimum ratus fore consilium, sed minus caute sibi providens in futurum, accelerat viam cum suis ad regem Lotharium et ad totius Saxoniae principes. Honore [2]) igitur condigno receptus, nacta loci temporisque oportunitate, causam sui itineris coram omnibus exposuit, Sobezlaum scilicet ducem Boemiam furtivis intrasse vestigiis, et principalem tronum sibi hereditario iure debitum et ab omnibus Boemiae primatibus designatum et sacramento confirmatum occupasse per violentiam; et ad ultimum haec breviter subintulit: Vestrae ergo dignationis [3]), optime imperator, super hac causa pietas providere non abnuat, vos ex omnibus totius regni principibus divinae dispositionis gratia imperatoriae dignitatis ad hoc sublimavit excellentia, quatinus a benignitate vestra omnibus pro quibuslibet suis incommodis requirentibus misericordia exhibeatur et iustitia. Scimus equidem nos vestrae maiestatis imperiis in omnibus subiacere debere, ideoque nichilominus iustitiae rationem nobis ex vestra dignatione non esse denegandam [4]). Ad haec rex benigna responsione mitigat ducis animum, et coram omnibus Saxoniae principibus his verbis dicitur usus: Boemiae ducatus, sicut ab antecessoribus nostris didicimus, in potestate Romani imperatoris ab initio constitit, nec fas fuit unquam electionem aut promotionem cuiusquam ducis in terra illa fieri, nisi quam imperialis maiestas suae auctoritatis gratia initiaret, consummaret et confirmaret; unde qui contra hanc constitutionem praesumere nisus est, nostrae maiestatis contemptorem esse satis evidens est, nec tibi soli sed et nobis totique regno contumeliam non

sláwy otcowské s plesánim wšech předních země české, byla jest welká wšechněch radost, protože počátky dobrého knížete sprowázela, jak bylo widěti, swrchowaná milost, a protože toho roku, což bylo těžko wěřiti, mezi tímž knížetem a Ottau nestalo se žádné krweprolití. Wšak nastojte! popudem zlosti starého nepřítele, rozséwajícího wšude neswornost a wálky domácí, po radostech našich přišel jest skutek opačný. Nebo potomního roku kníže prwéřečený Otto nad miru se zarmautiw, protože byl sklamán slibem naděje swé, domniwaje se rady nejlepší, ale nedosti opatrně se potázaw pro sebe na budaucnost, pospíšil sobě se swými na cestu ku králi Lotharowi a ke wšem knížatům saským. A tak přijat byw se slušnau poctau, obdržew příležitost místa i času, wyložil jest přede wšemi příčinu cesty swé, totiž že jest kníže Soběslaw wešel w Čechy kročeji pokautními a stolce knížecího, který po právu dědičném náležel jemu a byl mu přiřčen ode wšech welmožů země české a přísahau stwrzen, zmocnil se násilím; a na konec tolik doložil w krátkosti: Tedy Waší důstojnosti dobrota, císaři nejlaskawější, nezpěčuj se w této wěci učiniti opatření; Wás ze wšech knížat celé říše božího řízení milost k tomu powýšila na wýtečnost důstojenstwí císařského, aby od Waší dobrotiwosti wšem, kdož toho pro jakékoli nesnáze swé wyhledáwají, prokázáno bylo milosrdenstwí a sprawedliwost; neboť wíme, že my powinni jsme rozkazům Waší Welebnosti we wšem se podrobiti, a proto neméně řád sprawedliwosti nám dle Wašeho uwážení nemá býti odepřen. Na to král odpowědí dobrotiwau upokojil mysl knížete, a přede wšemi knížaty saskými promluwil prý takowými slowy: Wéwodstwí české, jak jsme zwěděli od předků swých, stálo od počátku w moci císaře Římského, a nebylo nikdy dowoleno, aby se stalo jaké zwolení nebo powýšení kteréhokoli wéwody w té zemi, než které by Welebnost císařská z milosti mocnosti swé počala, skoncowala a stwrdila; pročež dosti zřetelné jest, že ten, jenž proti tomuto ustanowení směl se opowážiti, jest opowržitelem naší Welebnosti, a nejen tobě samotnému, nýbrž i nám a celé říši učiněna jest

[1]) Srownej Palackého Dějiny I, 2, str. 4. — [2]) w Řezně asi w měsíci Listopadu, kde se Lothar tenkráte zdržowal. — [3]) igitur indignationis 4. — [4]) denegandum 4.

Digitized by Google

modicam esse irrogatam, quod minime aequanimiter ferendum est. Quid plura? Rex et omnes principes et primi quique Saxoniae duci Ottoni dant et confirmant fidem, quod non alius praeter ipsum in Boemia sit regnaturus. Interim callidus immo providus [1]) nimium dux singillatim quemque ex Saxoniae optimatibus convenire satagit, dona infinita et, ut dicitur, aureos montes promittit, quatenus omnium animos ad ferendum sibi praesidium potuisset habere promptissimos.

Relatum est igitur duci Sobezlao, regem Lotharium minari Boemiis, bella parare, regni devastationem machinari, nisi citius Sobezlao depulso Ottonem sibi ducem intronizari consentiant. Sed dux Sobezlaus nichil penitus his motus rumoribus modificata voce breviter respondit: Spero in dei misericordia et in meritis sanctorum martyrum Christi Wencezlai atque Adalberti, quia non tradetur terra nostra in manus alienigenarum. Ex hinc ergo prudentissimus dux iactans totum cogitatum suum in domino, circuivit omnia monasteria, divina implorans in adversis eventibus sibi adminiculari praesidia. Postquam autem cognovit regem Lotharium cum valida Saxonum manu Boemicis appropinquare terminis, festinavit ei occurrere ad castrum, quod Hlumec [2]) dicitur. Sequenti die consedente duce Sobezlao cum suis ad prandendum, venerunt, qui dicerent: Optime dux, tu deliciis ciborum intendis et minus caute agis, quia iam ecce, nisi ocius obvies eis, hostium enses cervicibus nostris dominabuntur. Mox ergo fit clamor in castris, ut sit unusquisque paratus. Praemittit interim dux Sobezlaus legatos Nazcerat, Miroslaum, Zmilonem et alios ex primatibus suis ad regem haec verba deferentes: Haec dicit Sobezlaus: Discretionem tuam, bone imperator, scire convenit, quod electio ducis Boemiae, sicut ab antecessoribus nostris accepimus, nunquam in imperatoris semper autem in Boemiae principum constitit arbitrio, in tua vero potestate electionis sola confirmatio. Sine causa novae legis iugo nos constringere conaris. Scias, nos nullatenus ad id consentire magisque pro iustitia pie velle occumbere, quam potupa nemalá; čehož snášeti lhostejně nelze. Co 1126
dále? Král a wšichni knížata a přední mezi Sasy dali a stwrdili Ottowi swau wěrau, že nikdo jiný než on nebude w Čechách panowati. Mezitím chytrý ano welmi prozřetelný kníže popílil sobě wšechny welmože saské po jednom obejíti; dary nesmírné a, jak se říká, zlaté hory slibowal jim, aby mohl mysli wšechněch míti jak nejochotnější ku poskytnutí sobě pomoci.

Tedy dostal jest zprávu kníže Soběslaw, že král Lothar hrozí Čechům, k válce se strojí, zemi zhubiti zamýšlí, jestližeby jak nejrychleji Soběslawa newypudili a neswolili, aby jim Otto dosazen byl za kníže. Ale kníže Soběslaw, nedbaje nic na tyto řeči, hlasem mírným krátce odpověděl: Daufám w milosrdenstwí boží a w zásluhy swatých mučenníků Kristowých, Wáclawa a Wojtěcha, že naše země nebude wydána w ruce cizozemců. Od té chwíle tedy kníže nejrozšafnější přemítaje celé myšlení swé w Hospodinu, obešel wšecky chrámy modle se, aby mu w protiwenstwích pomocna byla božská ochrana. Když wšak zwěděl, že se král Lothar s welikým wojskem Sasů blížil ke hranicům českým, pospíšil postawit se jemu wstříc u hradu, jenž slowe Chlumec. Drubého dne, když seděl kníže Soběslaw se swými při obědě, přišli, kteří prawili: Kníže nejlaskawější! ty hledíš rozkoše jídel, a nejsi dost opatrný; neb již hle! jestli jim newyjdeš rychleji wstříc, budau meče nepřátel panowati šijím našim. Tedy učiněn jest ihned pokřik w táboře, aby byl jedenkaždý pohotowě. Mezitím poslal kníže Soběslaw posly ku králi, Načerata, Miroslawa, Smila a jiné ze swých předních, kteří wznesli ta slowa: Toto prawí Soběslaw: Maudrosti twé, laskawý císaři, sluší wěděti, že wolení knížete českého, jak jsme zwěděli od předků našich, nikdy nebýwalo na wůli císaře, nýbrž wždy welmožů země české, w twé pak moci toliko stwrzení wolby. Bez příčiny zamýšlíš nás stížiti jhem zákona nowého. Wěz, že k tomu žádným spůsobem neswolujeme, a spíše chceme pro sprawedliwost zbožně padnauti, než nálezům nesprawedliwým se poddati, a za-

[1]) inprovidus 4a. — [2]) Chlumec 4a.

Digitized by Google

1126 iniustis decretis cedere, et revera, nisi ab hac molitione desistas, in proximo est, omnipotentis dei iudicium inter nos inposterum memorabile seculis ostendat prodigium. Visa sunt autem haec dicta regi et omni exercitui eius quasi deliramenta. Dux siquidem Otto regi omnem spondebat securitatem, eo quod omnes sublimiores Boemiae fidei suae firmam ei fecissent sponsionem, nec dicebat armis opus esse, sed magis qui vellent cum falconibus et accipitribus terram ingredi absque ullo offendiculo possent. Ergo XII Kal. Martii procedunt Saxonum male securi inter duos montes cuneorum globi, et quia densissima nix viae difficultatem fecerat, plurimi armis depositis pedites incedebant. Sed cum inter angusta faucium utriusque montis devenissent, ubi velut coelitus eis inclusis omnis fugiendi sublata erat facultas, dux Sobezlaus dividens suos in tres scaras, subito impetu in eos proruit, et quotquot ex adversa parte constiterant, omnes in ore gladii excepit. Ibi dux Otto, huius mali minister, corruit, ibi plurimi Saxoniae optimates prostrati sunt, et vix quisquam elabi potuit, nisi forte qui ad sarcinas tuendas eminus vel circa latus regis constiterant. Peracta ergo illa die tam miserabili caede, dirigit rex nuntios [1]) pro Sobezlao duce, mandans et rogans, ut veniat ad se. Qui nichil adversi veritus, assumptis secum paucis ex primatibus regem adiit, et stans prior his eum verbis affatur: Non nostrae temeritatis insolentia nos, optime rex, ad tuas impulit iniurias, non superba nos praesumptio ad effusionem sanguinis tuorum commovit procerum. Nullum sane dampnum vel dedecus tuae maiestati moliti fuimus, sed sicut saepius ante tibi per legatos nostros innotuimus, novae legis iugo, quod nec patres nostri portare potuerunt, nostras cervices subdere noluimus, et ecce, divinum iudicium utriusque nostrum iustitiae manifestum dedit indicium, et indebitae dissensionis omnemque utrarumque partium ademit occasionem. Cessent ergo vel iam causae omnis discordiae, redeat unitas concordiae. Omnis iustitiae debitum, quam antecessores nostri regiae maiestati exhibuerunt, nos quoque nichijisté, jestli od tohoto předsewzetí neupustíš, jest welmi na blízku, že saud boha wšemohaucího mezi námi ukáže napotom znamení památné na wěky. A wšak slowa tato zdála se králi a wšemu wojsku jeho býti jako šílenstwí. Nebo kníže Otto zaručowal králi wšecku jistotu, že mu wšichni wznešenější Čechowé učinili pewný slib wěrnosti swé, a prawil, že není potřeba zbraně, nýbrž spíše, kdož by chtěli, žeby mohli se sokoly a jestřáby wtáhnauti do země beze wší zbroje.

Tedy dne 18 Unora wytáhly wpřed, ale ubezpečeny tlup saských zástupy mezi dwěma horama, a poněwadž sníh welmi hustý učinil cestu obtížnau, mnozí složiwše se sebe odění táhli pěšky. Ale když přišli do aužiny přesmyku obau hor, kdež jako spůsobením nebeským byli zawřeni, kníže Soběslaw, rozděliw swé na tři zástupy, z nenadání k útoku na ně wyrazil, a co se jich s protiwné strany postawilo, wšechny utknul ostřím meče. Tu padl kníže Otto, zlé této příhody spůsobitel, tu jsau přemnozí welmoži saští zbiti, a sotwa mohl kdo ujíti, leda oni, kteří byli zůstali we wzdálí u zawazadel nebo po boku královu. Tedy když se stala toho dne tak bídná porážka, wyprawil jest král posly pro Soběslawa kněze, wzkazuje jemu a žádaje, aby přišel k němu. Kterýž nestrachuje se ničeho protiwného, wzaw s sebau několik z welmožů, odebral se jest ku králi, a stoje prwní jej oslowil takowými to slowy: Nepopudila nás, králi nejlaskawější, rozpustilost naší opowážliwosti k ukřiwdění tobě, nepohnula nás hrdá smělost ku prolití krwe twých welmožů. Nezamýšlelit jsme zajisté žádného ublížení nebo pohanění twé Welebnosti, nýbrž jak jsme ti častěji předtím oznámili po poslích našich, pod jarmo nowého zákona, jehož také otcowé naši snésti nemohli, nechtěli jsme skloniti šíji swých, a hle! saud boží dal zjewně swědectwí o naší obapolné sprawedlnosti, a odstranil wšelikau příčinu nenáležité rozmíšky mezi oběma stranama. Tedy již přestaňte příčiny wšeliké neswornosti; nawraf se jednota swornosti. Wšechnu právní powinnost, kterau předkowé naši prokazowali králowské Welebnosti, chceme neméně i my statky i osobau swau dle místa

[1]) Jindřichu Groiského, příbuzného Soběslawowa.

Digitized by Google

lominus rebus et persona nostra, loco et tempore impendere parati sumus. Ad haec rex: Nisi, inquit, dux Otto summa vi precum toto proposito nos obviare compulisset, nulla prorsus ratione cogente animus noster ad hoc flecti potuisset, ut cuiquam principum nec digitum contra te extendere licuisset. Annuente ergo et favente deo ducatus honore et solio fruere paterno, mutuae dilectionis et amicitiae vinculum nobis et toti regno conserves inconvulsum. Et haec dicens tradidit [1]). ei per manum insigne ducatus vexillum, et ita datis invicem osculis dux Sobezlaus cum maxima gloria et honore suorumque ingenti tripudio ad dulcem suam rediens metropolim annis XVI optato potitus est solio.

Eodem anno XI Kal. Martii Johannes, episcopus sextus sanctae Olomucensis ecclesiae, vinculis carnis absolutus, talentum sibi creditum Christo reportavit centuplicatum. Post hunc Sdico [2]) praesul successit in ordine septimus, et eodem anno ordinatus est VI Non. Octobris.

Eodem anno obiit Zvatava regina, mater Sobezlai ducis, Kal. Septembris.

1127. Obiit domnus Clemens, abbas sanctorum Adalberti atque Benedicti monasterii Brevnovensis, cui successit Uodalricus.

Eodem anno Mileysi deo devota famula, nulli pietate secunda, placitis dei moribus cordetenus intenta, quatenus ex divina gratia excessuum suorum sibi daretur indulgentia, Romae sanctorum apostolorum adiit limina, et eodem anno reversa, felici consummatione huius vitae studium est egressa IV Idus Julii.

1128.

1129.

1130. Meginhartus [3]), episcopus Boemorum, adiit Jerosolimam. Item hoc anno Kal. Martii obiit Wacezlaus, dux Moraviensis, totius christianitatis pater et clericorum amator.

Eodem anno VII Kal. Maii immensum signum apparuit, et tonitruum horribile auditum est.

Eodem anno XI Kal. Julii Sobezlaus, dux Boemorum, insidiatores vitae suae quosdam decollavit in foro Pragensi publice, quosdam pedi-

i času konati. K tomu odwece král: Kdyby nás 1126
byl kníže Otto největším násilím proseb nedonutil, abychom se twému předsewzetí protiwili, nebyla by mohla mysl naše naprosto žádným spůsobem býti pohnuta, aby komukoli z knížat bývalo wolno i jen prstu proti tobě wztáhnauti. Když tedy swoluje a přeje ti Bůh, požiwej cti a stolce otcowského knížetstwí, a zachowej swazek wzájemné lásky a přátelstwí nám a celé říši bez porušení. A takto prawě, odewzdal jest mu swau rukau znamení wéwodstwí, korauhew, a tak dali sobě nawzájem políbení, a kníže Soběslaw s největší sláwau a cti i u welikém plesání swého lidu nawrátiw se do líbezného hlawního sídla, po šestnáct let držel jest stolec.

Téhož léta dne 19 Unora biskup Jan VI swatého kostela Olomauckého, sproštěn jsa paut těla, hřiwnu sobě swěřenau Kristu jest nawrátil zestonásobenau. Po něm nastaupil jest Zdik, biskup dle poslaupnosti VII, a téhož roku jest poswěcen dne 2 Října.

Téhož léta zemřela jest králowna Swatawa, matka knížete Soběslawa, dne 1 Září.

Léta božího wtělení 1127 zemřel jest pan 1127
Kliment opat kláštera swatých Wojtěcha a Benedikta w Břewnowě, po němž nastaupil jest Oldřich.

Téhož léta Milejší, Bohu oddaná služka, w pobožnosti za žádným nezůstáwající, mrawů Bohu libých ze srdce pilná, aby jí z božské milosti dáno bylo win jejich odpuštění, putowala jest ke stupňům swatých apoštolů w Římě, a téhož roku se nawrátiwši, šťastným skonáním z příbytku tohoto žiwota jest wykročila dne 12 Čerwence.

1128. 1128

1129. 1129

Léta božího wtělení 1130 Menhart biskup 1130
český putowal jest do Jerusaléma. Také toho roku dne 1 Března zemřel jest Wáceslaw kníže morawské, wšeho křesťanstwí otec a duchownich milownik.

Téhož léta dne 25 Dubna zjewilo se jest náramně weliké znamení, a slyšáno hřmění strašliwé.

Téhož léta dne 21 Čerwna Soběslaw kníže české dal jest některé aukladníky žiwota swého stíti weřejně na trhu Pražském, některé nohau

[1]) transdidit 4. — [2]) Zdico 4a. — [3]) Meginbertus 4.

Digitized by Google